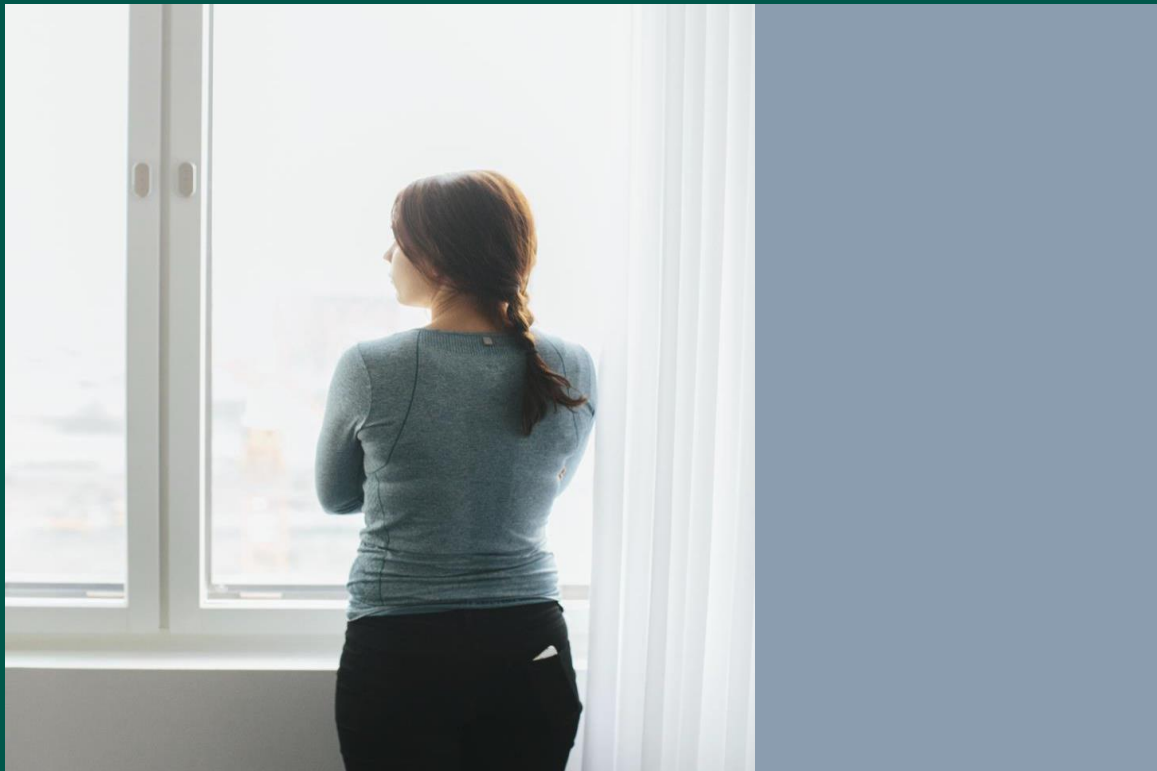

Program om våldsförebyggande arbete 2025-2027

Typ av styrdokument: Program
Beslutande instans: Kommunfullmäktige
Datum för beslut: 2025-12-10 § 242
Diarienummer: 2025.202 KS

Gäller för: Alingsås kommun
Giltighetstid: 2025-12-10 – 2027-12-31
Revideras senast: 2027-12-31
Dokumentansvarig: Folkhälsstrateg

1. Inledning

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck utgör ett stort samhälls- och folkhälsoproblem. Våldet kan utgöras av allt från lindriga kränkningar till allvarliga brott mot svensk lag och mot mänskliga rättigheter. Konsekvenserna av våld i nära relationer påverkar hela samhället och levnadsvillkor och livskvalitet för de som drabbas då det orsakar stort lidande och bidrar till fysisk och psykisk ohälsa. Om vi kan förebygga våld kan vi alltså bespara både mänskligt lidande och samhällets resurser.

I en rapport från Brottförebyggande rådet 2024 framkommer att utsattheten för våld i nära relation är utbredd i vårt samhälle och att kvinnors utsatthet är mer omfattande än mäns. Mäns våld mot kvinnor definieras av FN som: "Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller troligen kommer att leda till, fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet." Det allvarligaste fysiska våldet utövas i stor utsträckning av män mot kvinnor. Därför är det viktigt att lyfta fram kvinnors särskilda utsatthet för våld i nära relation.

Att använda begreppet mäns våld mot kvinnor är inte avsett att nedvärdera det faktum att även män utsätts för våld i nära relationer, sexualbrott och andra övergrepp. Sådana händelser är förödande för alla individer som är utsatta och alla utsatta ska ha möjlighet till hjälp och stöd. Vi behöver vara medvetna om att det även finns kvinnor som utsätter män och att våldet likväl existerar i samkönade relationer. Allt våld ska bekämpas, oavsett förövares och offers könstillhörighet.

För att bekämpa det allvarligaste och farligaste våldet är det viktigt att förstå att det fysiska våldet oftast föregås av andra former av våld, både hos individen och strukturellt. Det är därför nödvändigt att uppmärksamma och stoppa alla former av våld för att förebygga allvarligt våld. Ett sätt att förebygga våld på strukturell nivå är att motverka alla former av sexism, kvinnoförakt, rasism och homofobi i samhället. Sådana värderingar riskerar att förflytta vår syn på vilka handlingar och uttryck som är acceptabla i mellanmänniska relationer. Eftersom det finns ett samband mellan att ha upplevt våld i sin uppväxt och att senare i livet antingen bli utsatt för eller utöva våld, är det absolut nödvändigt att vi förhindrar att barn växer upp med våld om vi ska förhindra att våldet fortplanter sig till nästa generation. För att uppnå detta behöver vi arbeta parallellt med att upptäcka våld som redan existerar och att förhindra att våld överhuvudtaget uppstår.

2. Begrepp och definitioner

Våld och förtryck kan ta sig olika uttryck. Det kan röra sig om grovt fysiskt våld och sexuella övergrepp men också om handlingar som enskilt inte definieras som brott enligt lagen men som kan ingå i ett mönster av utsatthet. Våldet kan kategoriseras på olika vis. En vanlig uppdelning är att benämna våldet i form av fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt, digitalt samt latent våld och försummelse.

Våld är varje handling riktad mot en annan person som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmar eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill. Begreppet "nära relation" syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till, oavsett om det finns släktskap eller inte.

Hedersrelaterat våld och förtryck uppstår för att skydda eller återupprätta en familjs, släkts eller klans heder och sociala anseende. Det sanktioneras av ett kollektiv och utövas även ofta av flera personer. De utsattas familjemedlemmar eller närstående spelar i regel en avgörande roll. Centralt för hederskontexten är att kontrollera den kvinnliga sexualiteten, genom att begränsa och kontrollera kvinnors och flickors livsutrymme, från hur kvinnan klär sig, vem hon umgås med till val av partner, könsstympning, tvångs- och barnäktenskap. Pojkar och män kan både vara förövare och utsatta i den hedersvåldets namn. Unga pojkar kan ofta få till uppgift att bevaka kvinnliga släktingar. Vuxna kvinnor kan också vara förövare genom att upprätthålla hedersnormer genom sina döttrar. Kontexten är patriarkal och heteronormativ vilket innebär att HBTQI-personer löper en ökad risk att utsättas för våld av kollektivet.

Med barn som upplever våld i nära relationer avses både barn som är utsatta för våld och barn som har bevittnat våld av eller mot någon närstående vuxen. Att leva med våld påverkar barns fysiologiska, psykologiska och sociala utveckling. Barn som bevittnar våld är i en mycket utsatt position. I familjer där den ena föräldern misshandlas sviktar i regel båda föräldrarna i sin föräldraroll. Ofta förbises barnens behov när mamman eller pappan utsatts för våld.

Prostitution är enligt brottsbalken när en person köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning. Ersättningen kan vara pengar, men även varor eller tjänster som alkohol, boende, presenter eller resor. Om någon har sex med ett barn mot någon form av ersättning räknas det alltid som ett övergrepp då barnet aldrig kan samtycka till prostitution. Begreppet sexuell exploatering kan användas för att beskriva det som skett. Människohandel inbegriper förutom sexuell exploatering även andra former av utnyttjande av människor för exempelvis kriminell verksamhet såsom tvångsarbete.

3. Bakgrund

Sedan 2017 finns det en av regeringen beslutad nationell strategi för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, vilken gäller för en period om 10 år. Strategin lyfter särskilt fram vikten av förebyggande insatser och mäns delaktighet i detta arbete. Det sjätte delmålet i regeringens jämställdhetspolitik är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. I skrivelsen *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid* presenterade den dåvarande regeringen sin tioåriga strategi, som även inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Strategin innehåller åtgärder som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. I strategin anges fyra övergripande målsättningar:

1. Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete
2. Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
3. Effektivare brottsbekämpning
4. Förbättrad kunskap och metodutveckling

Målen i Alingsås kommuns *Program om våldsförebyggande arbete* utgår från de två första och den fjärde övergripande målsättningen i den nationella strategin.

Strategin *Jämställt Västra Götaland 2024–2027* från Länsstyrelsen Västra Götaland pekar ut en riktning för jämställdhetsarbetet i länet. Alingsås kommun har fattat beslut om att ansluta sig till strategin och målen bör vara vägledande för kommunens inriktning i det våldsförebyggande arbetet. Ett av dom nationella delmålen som också finns med i den regionala strategin är att Mäns våld mot kvinnor ska upphöra samt att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt till kroppslig integritet.

Alingsås kommun ansluter sig till följande regionala mål;

- Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra i Västra Götaland
- Våld i ungas partnerrelationer ska upphöra i Västra Götaland
- Arbetet mot mäns våld mot kvinnor i Västra Götaland ska vara anpassat efter livsvillkor och förutsättningar hos grupper med svagt samhälleligt stöd.

Från och med den 1 januari 2020 gäller FN:s barnkonvention som svensk lag. Det innebär bland annat ett förtydligande att alla som tillämpar bestämmelser i svenska lagar ska tolka dessa i förhållande till barnkonventionen. I konventionen betonas staternas ansvar att vidta åtgärder för att skydda varje barn mot alla typer av fysiskt och psykiskt våld, övergrepp, vanvård och utnyttjande (artikel 19).

Alingsås kommuns arbete för en hållbar utveckling utgår från Agenda 2030 och de 17 globala målen. Agenda 2030 syftar bland annat till att förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla samt uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor. *Program om*

våldsförebyggande arbete är framtagen i linje med målen i Agenda 2030 om mänskliga rättigheter och jämställdhet. Att bekämpa mäns våld mot kvinnor är en viktig byggsten till ett jämställt samhälle.

Kommunerna har enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400) det yttersta ansvaret för att de människor som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. De senaste åren har lagstiftningen genomgått flera stora förändringar i syfte att förstärka skyddet för våldsutsatta kvinnor, offer för sexuella övergrepp, människohandel och hedersvåld samt för barn som bevittnar våld. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Lagtexten förtydligar även att de barn som bevittnar våld eller övergrepp av eller mot närstående är offer för brott, samt nämndens ansvar att erbjuda stöd till dessa barn. Sedan den 1 augusti 2021 har socialnämnden enligt 13 kap. 8 § socialtjänstlagen ansvar för att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Det innebär att det riktas ett större fokus på den som bär ansvar för våldet. En ny socialtjänstlag trädde i kraft den 1 juli 2025 med krav på att socialtjänsten ska arbeta förebyggande, vara jämställd och lätt tillgänglig. Vidare ska socialtjänstens verksamhet vara kunskapsbaserad och bedrivas enligt vetenskap och beprövad erfarenhet.

4. Program om våldsförebyggande arbete

Programmet innehåller en kommunövergripande handlingsriktning och långsiktiga mål för arbetet mot mäns våld mot kvinnor, inklusive våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.

Målgrupper

Programmets målgrupper är:

- Alingsås kommuns befolkning, anställda och de kommunala verksamheternas målgrupper, oavsett ålder och kön, som kan komma att utsättas för, bevittna eller uppleva våld från en närstående.
- Alingsås kommuns befolkning och anställda, oavsett ålder och kön, som kan komma att utsätta en närstående för våld.
- Tydlig fokus ska ges grupper i samhället som kan vara särskilt utsatta för våld: unga, kvinnor i missbruk, äldre, personer med funktionsnedsättning, personer i hederskontext, hbtqi-personer, kvinnor med erfarenhet av sex mot ersättning.

Syfte

Program om våldsförebyggande arbete syftar till att systematisera Alingsås kommuns våldsförebyggande arbete, samt att höja kvaliteten och bredden i detsamma. En riktning för det kommunövergripande arbetet formuleras i detta program med hjälp av målformuleringar som berör alla kommunens verksamheter.

Det övergripande syftet med programmet är att Alingsås kommun ska bedriva ett effektivt, långsiktigt och systematiskt preventionsarbete med målsättningen att färre människor utsätts för eller utsätter andra för våld i nära relation, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. I arbetet ska det även ingå att motverka människohandel och prostitution i vår kommun.

Samverkan

Kommunens samverkan med externa samhällsaktörer är viktigt för att det våldsförebyggande arbetet ska få en större bredd och spridning bland våra invånare och kommunens medarbetare. Inom ramen för förvaltningarnas våldsförebyggande arbete ska initiativ som främjar samverkan med andra samhällsaktörer prioriteras. Viktiga samarbetsparter inom detta området kan exempelvis vara hälso- och sjukvård, rättsvårdande myndigheter, Kvinnojourer, Tjejjouren och Tantjouren samt andra relevanta civilsamhällesaktörer. På samma vis är det av stor vikt att samarbeten upprättas och

förstärks mellan olika förvaltningar och med fackliga parter inom ramen för det våldsförebyggande arbetet.

Mål och aktiviteter

I handlingsprogrammet har tre inriktningsmål tagits fram med utgångspunkt från regeringens målsättningar i den nationella strategin. Inriktningsmålen nedan är kopplade till tre av strategins fyra övergripande målsättningar samt lokala utgångspunkter och behov. Förvaltningarna har till uppgift att bryta ner målen nedan i egna aktivitetslistor mot våld, och kommunledningskontoret ska parallellt arbeta med målen utifrån nedan formulerade aktiviteter.

Målsättning i den nationella strategin	Inriktningsmål för Alingsås kommun	Kommunledningskontorets särskilda ansvarsområde och mål
<i>Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete</i>	Alingsås kommun har ett systematiskt arbete för att förebygga våld, med en medvetenhet om särskilt utsatta grupper i samhället. Kommunens förebyggande insatser inriktas särskilt till att öka mäns och pojkars delaktighet och ansvar för att stoppa våldet.	Alingsås kommun sprider kunskap om frågor som rör våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, människohandel och prostitution samt samhällsstöd kopplat till våld, genom aktiviteter som når kommuninvånare utanför våra verksamheter (exempelvis antivåldskampanjer och föreläsningar för allmänheten).
<i>Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta individer</i>	Våld i nära relation och hedersrelaterat våld upptäcks tidigt. Förvaltningarna har en plan för hur frågor om våld på rutin kan ställas till de invånare som berörs av verksamheten.	Alingsås kommun har tydliga arbetssätt och rutiner för hur chefer kan upptäcka och agera när medarbetare är utsatt för våld.

<i>Förbättrad kunskap och metodutveckling</i>	Alingsås kommun präglas av goda kunskaper om våld – alla kommunanställda ges utbildning för ökad kunskap om våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck. I de verksamheter där det är lämpligt utifrån målgrupp och kärnuppdrag ska det även finnas god kunskap om människohandel och prostitution. Varje förvaltning har en plan för kompetensutveckling inom området våld. Planen speglar förvaltningens och verksamheternas kärnuppdrag.	Fackliga parter erbjuds basutbildning om våld. Chefer ges basutbildning om våld.
--	--	--

5. Genomförande och uppföljning

Programmet utgör en kommungemensam ram för det våldsförebyggande arbetet. Det ska vara politiskt beslutat och gälla för perioden 2025–2027, därefter ska programmet utvärderas och följas upp inför eventuell revidering av programmet.

Varje förvaltning har till ansvar att under perioden 2025-2027 arbeta med åtgärder utifrån programmet. I förvaltningarnas arbete kan hänsyn tas till verksamheternas kärnuppdrag och personalens grundkompetens.